

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izahaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravljen v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Deložniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopis se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznaka se plačuje od navadno vratice, če se natise enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

S 1. oktobrom se začne zadnje četrletje, zatoj prosimo p. n. naročnike „Slov. Gospodarja“, kateri so samo do 1. okt. bili naročeni, naj svoje naročilo precej ponovijo, da se jim list redno pošilja. Tudi novi naročniki se sprejemajo. Naročnina do konca leta znaša 80 kr. Naročnina se naj pošilja po poštinih nakaznicah.

Znamenita pravda.

V Celji završili so polovico pravde, ki bode tudi naše čestite bralce gotovo zanimala, posebno tiste, katerim je znan silni nemškutar in liberallec Franc Sorschagg pri Slov. Bistrici. Znanim: Brandstetterju, Seidelnu, Wretzelnu bil je ondi desna roka. On je tisti, ki je l. 1870 pomagal slovenske kandidate v Cigonci tepsti.

1. Zvečer 2. januarja 1876 je v Čresnovcah blizu Slov. Bistrice pri krčmarji Franc Štefanu v hiši Ludvika Kresnika veliko pivcev, med njimi tudi liberalni strahonja Franc Sorschagg. Mesec dni pozneje 9. februarja 1876 dojde c. kr. namestniku v Gradec dopisnica brez podpisa, v kateri se ovaja, da je omenjeno večer baje Franc Sorschagg grozno in ostudno psoval cesarja, cesarsko rodbino in trdil, da pridejo kmalu „Prajzi“ in razdelijo Avstrijo, kot priči sta navedena Ludvik in Kajetan Kresnik.

Pravda se začne. V prvem zaslišanju, 23. februarja potrdijo ovadbo kot popolnem resnično Ludvik Kresnik in hlapec Anton Zorko in Kajetan Kresnik, toda slednji le v obče. Popolnem tajili so pa Gregor Jenševar in Matevž Kohnej. Na to vložil 30. aprila 1876 c. kr. pravdnik tožbo zoper Franc Sorschagga zavoljo kaljenja javnega miru in žaljenja svitlega cesarja. Predpreiskava se začne. Franc Sorschagg taji vse, jednako tudi njegove priče Franc Štefan, Jurij Zorko in Ignac Alt. Vkljub temu je slabo kazalo za Fr. Sorschagga, ker ste mu dve priči omenjeno zločinstvo trdno očitale: Ludvik Kresnik in Anton Zorko.

2. Naenkrat se pa zasukne vsa pravda. Dne 20. junija pride hlapec Anton Zorko na zahte-

vanje Franc Sorschaggovo pred sodnijo v Bistrici in prekličje svojo prvo izpovedanje ter da v zapisnik: da je Franc Sorschagg nedolžen, ou (Anton Zorko) je krivo izpovedal, ker ga je Ludvik Kresnik za to bil naprosil. Vsled tega je bila preiskava in pravda zoper Franca Sorschagga ustavljena.

Namesto njega sta pa sedaj Ludvik Kresnik in Anton Zorko od c. kr. pravdnika tožena zaradi goljufije in obrekovanja in dne 14. aprila 1877 obsojena; prvi je dobil 8 mesecev težke ječe s postom v vsakih 14 dneh, drugi pa 3 mesece ječe. Prizivi ali rekurzi bili so zastonj, čeravno so Kresnikove priče Karl Budna, Tomaž Kranjc in Marija Pogorelec potrdile navado Franca Sorschaggovo zoper cesarja govoriti.

3. Toda pravda zasukne se še enkrat. Ludvik Kresnik je namreč pouzročil, da se je preiskavanje zopet pričelo ter je mnogo novih priči dal pozvati. Te so bile: Jurij Neužar, Anton, Terezija in Marija Sišt, Filip Fideršek, Mat. Pahič in Janez Georg, ki so trdile, da so čule praviti, kako je Franc Sorschagg, 2. januarja 1876 cesarja psoval; tudi so nekatere priče namignile, da je Anton Zorko bil od Franca Sorschagga podmitan, zoper Ludvik Kresnika pričati.

Sedaj pokličjejo zopet hlapca Antona Zorka, in ta izpove, dne 24. julija 1878, da mu je Franc Sorschagg res 300 fl. obljubil (a samo 30 fl. dal), če prekličje svojo prvo izpoved in priča zoper Ludvik Kresnika. Tej novej izpovedi Anton Zorkovej se je moralo verovati, ker je pristopilo še mnogo drugih uzrokov.

Tako je Miha Kac izpovedal, da je 3. januarja 1876 govoril s Sorschaggom in da mu je ta djal, kako se je prejšnji večer v krčmi bilo o cesarji govorilo in da ga utegne zaradi tega Ludvik Kresnik zatožiti. Anton Pivec je pa čul, kako je Sorschagg k svojej ženi rekel: „če me zvižajo, dobim 15 let.“

Ignac Alt in Jurij Zorko pofujeta, da je njima Anton Zorko v noči 2. januarja 1876 na poti domov pravil, kako je Sorschagg cesarja

psoval. Franc Mihelak in Jožef Pernat pa izpovedujeta, da je njima krčmar Franc Štefan sam resnico tega potrdil, kar se Francu Sorschaggu očita.

Na podlagi teh podatkov in izjav je c. kr. okrožna sodnija celjska dne 5. septembra 1882 Antona Zorka in Ludvika Kresnika nekriva spoznala zločinstva goljufige in obrekovanja. Ob enem je Ludvik Kresnik dobil vse sodnijske stroške v znesku 278 fl. povrjene. Franc Sorschagg pa je bil od krvave sodnije ugrabljen in čaka trdno pod ključ djan svoje obsodba. Ludvik Kresnik pa, katerega je hotel Sorschagg ob ves npliv spraviti in pogubiti, pije svoboden zrak in velja kot pošten slovensk narodnjak. Vsak dober človek mu čestita k srečnej zmagi!

Gospodarske stvari.

Rak na sadnosnih drevesih.

Dostikrat se ona bolezen, ki je pod imenom rak znana, zameni z smodom na skorji, za katero boleznijo naj bolj jablane boleajo. Rak se vselej pozna na močni hobotavini lesni, ktera je včasih dosti debejša od veje na kateri se je naredila. Te lesne hobotovine se pojavljajo v okroglih, na vrhu kakor lijak vdratih kepah in to je tako imenovani zaprti rak.

Pojavlja se pa tudi zlasti na debelejših vejah, kjer se nekaj lesa posuši, tako da nastanejo mrtva mesta na lesu, ktera se kakor stopnjice nazaj umikajo in ktere nagubančeni debeli robovi obdavajo. To je tako imenovani odprti rak.

Navadno stoji v sredi takih ran veči ali manjši odkrhek kake veje. Notrajni nagubančeni obrobki se z časom posuše, okolo njih pa se vsako leto naredi novi obrobek, ki je od srede cele rane vedno bolj oddaljen. Zdravega lesa zadej za rano na nasprotni strani postaja vedno manj, pretakanje sokov med lesom pod rakom iz spodnjega zdravega dela drevesa v zgornji tudi zdravi del, postaja vedno težavnejše, dokler da poslednjič gornji del suh postane, ako ga ni že poprej kateri močnejši vetrovi piš odkrhnili.

Tkanina rakove otekline je pri zaprtem raku skoraj izključljivo, manj pri odprtem raku samo lesovina, brez posodic in cevi. Ta lesovina ima vsa znamenja v svoji snovi, ktero kaže les, ki je bil po mrazu usmrten. Iz tega se pa tudi izve in zazna izvir in vzrok rakove bolezni.

Ali je pri vseh rakovih oteklinah ravno mraz jedin in prvoten vzrok, to se dozda še ni moglo do popolne gotovosti doznati. Na gozdnem drevu se pravi, da je tudi neka zajedavna gliva povodnica rakove otekline.

Na jablanah opazovani mrazovi rak se začne z malimi razpoki v skorji, ki navadno neposredno pod okami ali pod kratkimi vejicami

nastanejo. Ta znamenja rakova se pokazujejo v toliko obilnejšem številu, kolikor vlažnejša da je zemlja, v kateri drevo raste in kolikor lepše in bujnejše drevo prospera. Pri takih drevesih tedaj, ki bujno rastejo, se spomladni obrobki kmalo sklenejo in rana se zapre. Ti obrobki so v snovi, ker bujno rastejo, prav redki, rastejo od podolgovatih stanic rani vedno bliže in bliže in se združijo in delajo tako podolgovate z lastno skorjo pokrite v sredi kakor usta odprte gumpes.

Pribodnja zima te gumpes razcepi, ker se drevo vsled mraza skrčuje, in se ravno te gumpes skrčevanju prav malo v bran postavljajo.

Zopet se rana začne celiti. Nastanejo še veči in še bujnejši obrobki. Tkanina prvih je po mrazu deloma že pokončana in brani, da se novi obrobki nemorejo več zrasti in združiti. Tako nastane sred rane mrtvi les v sredi s suhim odkrhom veje.

Velikost teh obrobkov in pa množina parenhima, v katerem je mnogo močiča nabranega, iz katerega se obilno novih lesnih celic nareja, najbolj in največ zavisi od drevesne sorte in pa od mesta ali zemljišča, na katerem drevo raste.

V nekterih krajih postanejo sorte rakove, ktere v drugih krajih sicer tudi od mraza trpé, vendar pa le smodove postanejo, tedaj tako močnih obrobkov ne delajo. V drugih krajih se nareja bolezen, ki je v sredi med smodom in odprtim rakom, tako da se sme po vsi pravici reči, smod se more v raka sprevreči.

Kake pomočke pa imamo zoper to bolezen? Pred vsem drugim se morajo prvotni vzroki te bolezni poiskati in odstraniti, in tu je na prvem mestu ozeblina raznih dreves. Gledati se mora toraj, da jeseni les dobro zazori.

Kjer je toraj zemlja mokrotna, se mora za njeno posušenje skrbeti, kar se po pametni drenaži najprej doseže. Na drugem mestu se mora brž, ko se začno debele gumpes po stebelu ali vejah narejati, tem nasproti ravnati, kar se po umetnih ranah doseže.

To se zgodi, da se drevesu pušča, t. j. da se blizo bolnega mesta na deblu po dolgem skorja do lesa nareže.

Zoper trtno uš posvetovala se je posebna avstrijsko-hrvatska komisija skupno v Brežicah. Avstrijsko zastopali so ministerski svetnik de Pretis, baron Moskon, okrajni glavar Rupnik in adjunkt Hanzelj; Hrvatsko pa sekcijiski svetnik Stojanovič, deželni poslanec Kotinovič in tajnik hrvatske gospodarske družbe Kuralt. Komisija sklenola je skupno in hitro postopati. Letos je reč ugodna, ker je le malo krilatih ušij izletelo.

Sejmi 1. oktobra v Jarenini, 4. okt. v Artičah, Žavci, na Koroškem 4. okt. v Terbiži, na Kranjskem 1. okt. v Starem trgu, 2. okt. Logaci, Vidmu poleg Krke, v Šmartnem pri Litiji, v Črmošnjicah, 3. okt. pri sv. Heleni, 4. okt. v Tržiči v Motniku, Zagorji, Zdenski vasi, 5. okt. v Toplicah, na Hrvatskem 4. okt. Grubišnjem polji.